

Úspěch se v Čechách neodpouští

Alena Mornštajnová | spisovatelka

Je to nejúspěšnější česká autorka posledních let, její romány zaujaly širokou čtenářskou obec. Přesto působí skromně a dokáže přiznat, že třeba povídky jí moc nejdou. Zato její romány přinášejí působivé příběhy a člověk se od nich jen stěží dokáže odtrhnout. Bůh na Aleně Mornštajnové nevšedním talentem rozhodně nešetřil.

▼
Uspěla jste hned s prvním rukopisem, nebo jste se ze začátku setkávala s odmítáním a obesílala různé nakladatele a dočkala se negativních nebo žádných odpovědí?

Svou první knihu Slepá mapa jsem začala psát v roce 2000 a dokončila jsem ji až v roce 2011. Na radu své dcery, která v té době už dokončila vysokou školu a shodou okolností vystudovala knihovnictví, jsem rukopis poslala do nakladatelství Host, které se hodně zabývá českou literaturou. Odpověděli mi, že rukopis podstoupili panu šéfredaktorovi, ale pak se půl roku nedělo vůbec nic. Když už jsem se smířovala s tím, že knihu asi nebudou chtít vydat, přišla odpověď, že knihu v Hostu vydají. Na pultech knihkupectví se objevila v roce 2013. Knihu jsem psala tak dlouho, protože jsem měla málo času – učila jsem a překládala, na knize jsem pracovala jen o prázdninách nebo o víkendech. U dalších knih už jsem získala větší sebejistotu, přece jenom jsem věděla, jak k psaní přistupovat a měla jsem určitou naději, že nakladatelství moje texty přijme, takže teď píšu knihu zhruba dva roky.

Autoři obvykle začínají povídkami a zkouší uspět v některém z časopisů...

Povídky nepíšu moc ráda. Mám problém rozvinout na tak krátké ploše příběh. Vždycky mě zajímá, jak se postavy vyvíjejí, mění, a to u povídky na rozdíl od románu dost dobře nejde. Přesto jsem některé

napsala a vycházejí třeba v tematických souborech edice Česká povídka, kterou vydává nakladatelství Listen. Napsat opravdu dobrou povídku je hodně těžké a já mám pocit, že to moc neumím. Další povídku se psát nechystám, i když nakladatelství Listen by o ni mělo zájem.

Patříte mezi malou skupinu českých autorů a autorek, která se užívá jenom psaním. Je to těžké?

Nejsem závislá jenom na psaní, mám i jiné zdroje. Psát jenom pro peníze, abych se uživila, bych nechtěla.

Jak často musíte vydat novou knihu?

Nemám žádné určené termíny. Prostě píšu, a když je knížka hotová, pošlu ji nakladateli. Něco jako termíny si vlastně stanovím sama, když slíbím, že do určitého data knihu dopíšu, aby v nakladatelství předem věděli, že ji můžou zařadit do edičního plánu. Psaní pro mě není povinnost, je to prostě příjemná náplň mých dnů.

Které ze svých knih si nejvíc považujete?

Každá knížka vzniká v určitém období mého života, mám na psaní jiné vzpomínky. Slepou mapu jsem psala nejdříve, Hotýlek se mi psal nejsnadněji, Hana je o mém městě, dětské knihy vznikaly pro mé vnučky... a tak bych mohla pokračovat.

Vraťme se k nakladateli, který je určitým dramaturgem knihy. Dáte na jeho připomínky?

Musím říct, že po mně nakladatel nikdy nechtěl nějaké významné změny, které by ovlivňovaly příběh nebo charaktery postav. S tím bych asi měla problém. Ale něco se vždycky najde, objeví se opakování nějaké situace nebo příliš časté používání určitého slova. Prostě různé detaily, na které je třeba dát si pozor. Ale ještě než knížku pošlu nakladateli, čte ji má dcera a švagrová a od nich mám vždycky první reakce. Řeknou mi, jestli mají pocit, že v knize do sebe všechno zapadá, že tam není nic, co by vyznívalo nelogicky, nebo mě upozorní i na některé faktografické chyby, které mi mohly případně uniknout.

Co říkáte kurzům tvůrčího psaní, které mají člověka naučit psát?

Žádný takový kurz jsem neabsolvovala, takže nedokážu posoudit, jestli se díky kurzu tvůrčího psaní člověk naučí psát. Možná to v něčem pomůže, nevím. Možná se trochu naučit řemeslo. Já jsem hledala svou cestu sama.

Potřebujete k psaní kontakt se svými čtenáři?

Neřekla bych, že přímo pro psaní, ale jako zpětná vazba jsou setkávání se čtenáři velice příjemná

a užitečná. Psaní je osamělá činnost, celé dny trávíte u počítače, nevyhledáváte společnost a rozptýlení, chcete se soustředit na text. Po vydání knihy jsou na řadě čtení a besedy, najednou okolo sebe máte spoustu lidí, což vás nabíjí pozitivní energií a chutí do další práce. Zároveň máte možnost nahlédnout na svůj text jinými očima – očima čtenářů. Každý čte knihu na základě vlastního života, vlastních zkušeností, každý v ní nachází něco jiného, interpretuje ji po svém, a to je pro autora velice zajímavé i poučné.

Lákalo by vás vytvořit s nějakým výtvarníkem dnes u mladých čtenářů tak oblíbený komiks?

Vlastně jsem nad tím doposud nepřemýšlela. Na knihách pro děti spolupracuji převážně s Galinou Miklínovou, ilustrovala Strašidylko Strášu i Kapku Áju, tak si s ní o tom zkusím promluvit, třeba něco vymyslíme. Možná by byl hezký i komiks z knihy o Teribearovi, kterého nakreslil a vymyslel Vladimír Žák. Takže děkuji za nápad!

Co byste řekla nabídce na zfilmování některého vašeho románu? Dokázala byste napsat scénář, nebo byste jej svěřila do rukou profesionála?

Hana byla dvakrát zpracována pro jeviště. Stále se hraje v Národním divadle v Brně a v Klicperově divadle v Hradci Králové. Obě divadelní představení jsou výborná. Ani na jedné adaptaci jsem se nepodílela, není to můj obor. Už několik let se připravuje i film Hana, pan režisér Milan Cieslar na něm pracuje už několik let, ale ani v tomto případě jsem se na psaní scénáře nepodílela. Je to něco úplně jiného, než píšu já, tak se spoléhám na odborníky. V případě zfilmování Hany už ale začínám mít pochyby, že k realizaci skutečně dojde. Je to historické téma a je těžké získat dostatek financí. Zájem je o koupi práv na další knihy, ale zatím nic konkrétního.

Co pro vás znamenají recenze vašich knih?

Když je kritika konstruktivní, má to pro mě význam. Ale dnešní „recenze“ někdy popisují děj knihy a nehorší je, když recenzent prozradí konec. Bohužel jsou i recenze, které se zabývají spíš domněnkami o autorovi a jeho záměrech než knihou.

Jak vás napadlo téma knihy Listopád, která je o tom, že v listopadu 1989 vyhráli komunisté a nastolili tuhý režim?

Vlastně mě velmi překvapuje, že to někoho nenapadlo dřív. Od myšlenky, co všechno se mohlo

v listopadu stát, už nebylo daleko k napsání knížky. Vlastně jsem čekala, že se toho tématu někdo chopí, ale když to nikdo neudělal, rozhodla jsem se knihu napsat. Prožila jsem část života v totalitě a o to víc si vážím svobody, kterou dnes máme. Že rozhodujeme sami o sobě, že za nás nerozhoduje někdo jiný a nevnučuje nám své názory. Svoboda pro mě hodně znamená a jsem ráda, že jsem se jí dožila. Že v ní žijí mé děti.

Nechybí nám dnes společný nepřítel?

Za totality to bylo jasné: na jedné straně jsme byli my – takzvaná mlčící většina, na druhé oni – komunisté a estébáci. Není teď mnohem složitější rozpoznat, kdo je ten „dobrý“ a kdo „zlý“?

Máte pravdu, že společnost je zvláště rozpolcená. Jako kdyby si lidé mysleli, že mají právo dělat všechno, co se jim líbí, bez ohledu na ostatní. Přitom očekávají, že je bude okolí respektovat, že jsou to oni, kdo mají patent na pravdu.

Spisovatelé jako Karel Čapek nebo Milan Kundera byli považováni za svědomí národa. Má se i dnes spisovatel vyjadřovat k ožehavým otázkám naší současnosti?

Co kdybychom to nechali na jednotlivých spisovatelích? Ať píší o věcech, které je zajímají. Jsou to lidé jako všichni ostatní, dopřejme jim tedy stejnou svobodu. Pokud se chtějí vyjadřovat, mají samozřejmě možnost, pokud ne, je to jen a jen jejich volba.

Na čem právě pracujete?

Píšu další knížku pro děti. Psaní knih pro děti je radost.

Budou to pohádky nebo nějaká dětská dobrodružství?

To bych si zatím raději nechala pro sebe. O tom, co právě píšu, mluvím nerada. Ale už začínám i myslet na další román. O čem bude, to taky neprozradím.

Když začínáte psát nový román, máte příběh dopředu promyšlený, že třeba znáte i konec, nebo se necháte vést postavami a příběh upravovat podle nich?

Než začnu psát knihu, promyslím její děj, takže vím, jak příběh dopadne. Během psaní se samozřejmě ledacos změní, přibudou nové motivy, někdy zjistím, že postava, které měla hrát důležitou roli, mi vlastně překáží, prostě psaní je tvůrčí proces a nedá se dopředu úplně přesně naplánovat.

Stalo se vám někdy, že jste začala psát román a nedokončila ho, protože se vám text nelíbil?

To se mi zatím nestalo, každý ze svých románů jsem dokončila. Asi právě proto, že sedám k počítači, až když kostru příběhu znám, vím, kam se chci s textem posouvat.

Inspirujete se někdy skutečnými příběhy a osobami nebo výhradně spoléháte na autorskou fantazii?

Fantazie je pro spisovatele nesmírně důležitá, bez ní by vůbec nemohl psát. Ale to neznamená, že nemůže využít svých osobních zážitků, prožitků a příběhů, které se odehrávají kolem něj. O čem jiném než o životě by měl autor psát? Ostatně děj mé první knížky mi vyprávěla jedna paní ve vlaku.

Ovšem spoléhat pouze na fantazii může být ošidné, člověk se může odchýlit od reality a jeho příběh není reálný, přesvědčivý – samozřejmě teď pomijím sci-fi.

Pokud autor chce, aby jeho příběh byl reálný, aby mu čtenář rozuměl, musí znát realitu a věrohodně ji popsat. Od toho jsou také rešerše. Když chcete spolehlivě popsat, jak vypadalo město v padesátých letech, jako jsem to dělala já v Haně, musíte se podívat do dobových knih a na fotografie, vědět, jak lidé v té době chodili oblečení, jak vypadaly jejich domácnosti.

Napadlo vás někdy napsat klasický historický román?

Historický román mě neláká, nejsem historik, který se dobře orientuje v dobových realitách. A vlastně ani nevím, jestli bych chtěla vymýšlet historický příběh.

ALENA MORNŠTAJNOVÁ

(1963)

Vystudovala angličtinu a češtinu na Filozofické fakultě Ostravské univerzity. Pracovala jako lektorka a překladatelka anglického jazyka. Žije ve Valašském Meziříčí. Nyní je uznávanou spisovatelkou a autorkou úspěšných knížek – Slepá mapa, Hotýlek, Hana, Tiché roky, Listopád. Na jaře jí vyšla zatím poslední kniha Les v domě. Napsala také několik knížek pro děti a pracuje na další. Její knihy vycházejí i v zahraničních překladech.

Co soudíte o výroku slavného amerického spisovatele Ernesta Hemingwaye, že každý dobrý příběh končí smrtí?

Všichni víme, jaký konec nás všechny čeká. Ale je na nás, jak ten čas, který je nám dopřán, strávíme. A tak je to i s knihami. Žádná kniha vlastně nemá uzavřený konec. Vyprávění sice skončí, ale příběh sám pokračuje až k definitivnímu konci, to všichni víme. A taky víme, jak skončil Hemingway. Optimista to rozhodně nebyl a jeho pohledem na svět bych se proto raději neřídila.

Co byste čtenářům řekla o vaší poslední knize Les v domě, která vyšla na jaře?

Je to neveselý příběh malé holky, které říkají cácora. Vyrůstá v nefunkční rodině a v dospělosti se musí vyrovnávat s různými traumaty. Vypráví ji dvacetiletá žena a do toho věku pokračuje i děj knihy.

Les v domě vyvolal řadu kritických soudů. Byla jste napadena, že jste napsala plagiát, že nerozumíte tématu zneužívání dětí. Jak se k tomu stavíte?

Nepodložené tvrzení vzešlo z jediné recenze v internetovém časopise, a jak je na sítích zvykem, rozšířilo se rychlostí blesku, dostalo se do bulváru a i do seriálních médií. Bylo to velice nepříjemné i proto, že recenze zcela vyzradila děj knihy. V následných internetových diskuzích se samozřejmě objevily i další spoilery, a dokonce i konec knihy. Proti takovému nařčení je velice těžké se bránit. Rozhodně mi to vzalo chuť do dalšího psaní a vím, že mě to připravilo o svobodu, kterou jsem při psaní cítila.